

Mgr. Štěpán Strnad, PhD.
Fakulta bezpečnostního managementu PA ČR v Praze
Katedra společenských věd

Sociální profil azylantů a žadatelů o mezinárodní ochranu v České republice

Úvod

V průběhu posledních dvou let dochází k výraznému navýšení počtu migrantů směrem do Evropy z oblastí Blízkého a Středního východu, Maghrebu a také subsaharské Afriky. Současná migrační vlna kulminovala v roce 2015, kdy bylo zaznamenáno více jak jeden milion příchozích z tzv. třetích zemí mimo prostor Evropské unie. Tato populační dynamika s sebou však přináší zvýšenou zátěž pro výkon bezpečnostně-správních procedur v tranzitních i v cílových státech. S tímto jevem jsou spojeny bohužel i negativní dopady na udržování veřejného pořádku. Česká republika, byť nepatří mezi přední evropské státy migrační a azylové destinace, se nachází v centrální evropské oblasti tranzitních migračních tras (nyní přes ČR migrační silné trasy nevedou), což ji vystavuje stejným hrozbám (sice v omezené míře) jako nejčastější evropské migrační destinace (Francie, Belgie či Německo).

Vzhledem k nižší tranzitní i cílově destinační významnosti České republiky, která je dána jednak důslednou bezpečnostní politikou v oblasti zajišťování ilegálních migrantů na území republiky, nižší ekonomicko-sociální atraktivitou ve vztahu k západoevropským státům, málo početnou cizineckou komunitou s jednotlivými etno-kulturními segmenty, ale i anti-imigrantskou rétorikou veřejného i politického prostředí, nesouvisejí tak nejzávažnější hrozby bezprostřední s probíhající migrační vlnou, ale případně s jejími střednědobými a dlouhodobými důsledky v celoevropském rámci. Bezpečnostní informační služba upozorňuje na hrozby vyplývající zejména ze skutečnosti, že *„je fakticky nemožné organizovaně integrovat velké množství cizinců z kulturně odlišného prostředí do evropské společnosti. Následně dochází ke vzniku uzavřených komunit, které mohou být vůči evropskému kulturnímu prostředí nepřátelské. Tyto komunity mohou vytvářet ideové či logistické zázemí pro kriminální aktivity rozličného charakteru“*.¹

V současné době představuje akutní hrozbu v oblasti migrace v České republice zneužívání strachu z cizinců (zejména arabského původu či muslimů) ze strany extremistických a populistických politických stran a hnutí, která vyvolávají díky slabé informovanosti a neznalosti veřejnosti neklid a další obavy ve společnosti. Dochází tak k výrazné společenské polarizaci a radikalizaci, na kterou reaguje i politické prostředí, které absorbuje část agendy některých na popularitě získávajících xenofobních občanských subjektů.

Cílem příspěvku je představit výsledky terénního šetření o povaze sociálního profilu azylantů a žadatelů o mezinárodní ochranu, který byl autorem realizován

¹ Bezpečnostní informační služba. Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2015.

v rámci dílčího vědeckovýzkumného úkolu 2/3 „Symbolika kriminálního tetování“ Policejní akademie České republiky v Praze ve střediscích Správy uprchlických zařízení (SUZ) Ministerstva vnitra České republiky a zasadit jej do kontextu současného stavu legální a nelegální migrace do České republiky, prvků státní migrační a integrační politiky, poptávky českého pracovního trhu, a v neposlední řadě také do kontextu společenské islamofobní radikalizace. Spíše kvalitativní charakter terénního šetření je tak zasazen do stručných situačních analýz zmíněných čtyř oblastí, a to ve snaze propojit analytickou rovinu mikro, mezo i makro ve snaze odpovědět na silně rezonující společenskou otázku po povaze sociálního profilu azylantů, s důrazem na muslimy a sekuritizovanou¹ migrační dynamiku posledních dvou let.

Sociální radikalizace

Od konce devadesátých let minulého století se výzkum fenoménu extremismu a populismu orientoval na analýzy cílových skupin ve společnosti s důrazem na vysvětlení sociální změny, které umožňují vytvářet vhodné podmínky pro etablování krajně pravicových politických stran. Odborníci jako Betz (1993, 1994), Ignaci (1992, 1996, 2003), Karvonen (1997), Linz, Stepan (1996), Ramet (1999), Taggart (1995), Anastasakis (2000, 2002), Minkenberg (2002, 2003, 2008, 2011, 2013), a jiní vysvětlovali renesanci krajně pravicových idejí v politických a společenských diskurzech Evropy po roce 1989/90 procesem socio-ekonomických a socio-kulturních změn, kterými byla doprovázena transformace industriálního typu společnosti do podoby postindustriální fáze svého vývoje s přicházejícím koncem 20. století. S tímto přístupem se také ztotožňuje tento text a socio-ekonomický pohled je výchozí metodickou optikou analýzy sociálních předpokladů společenské radikalizace.²

V posledních letech můžeme pozorovat jistou rekonceptualizaci pojmu radikalizace, která rozšiřuje aspekty percepce společenského násilí o percepce psychologické, ideologické a institucionální. Například Ashour a Boucek³ hovoří o radikalizaci jako o procesu transformace určité skupiny, procházející ideologickou či behaviorální proměnou, která vede k odmítnutí demokratických principů, zahrnující

¹ Proces sekuritizace je konstruováním bezpečnostní hrozeb a rizik. Viz např. BUZAN, BARRY, WAEVER, OLE, DE WILDE, JAAP. *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*, 2005.

² V současné odborné diskuzi k rostoucí podpoře krajně pravicových sil nenalzáme teoretickou jednotu v komplexním vysvětlení jejich volebních úspěchů. Do současnosti se vyprofilovalo několik základních přístupů k zdůvodnění příčin růstu krajní pravice, které můžeme v odborné literatuře rozdělit do pěti skupin. První skupinu by představoval historický přístup, vnímající současnou krajní pravici jako jistou revitalizaci meziválečných fašistických hnutí. Druhou skupinu by zastupoval socioekonomický přístup, vycházející z modernizační teorie. Třetí odborný proud se opírá o teorie postmateriálních hodnot, které jsou založeny na aktualizovaném a modifikovaném konceptu štěpných linií (*cleavages*). Do čtvrté skupiny bychom mohli zařadit přístup zaměřující se na tzv. politické struktury příležitostí a do páté ty, které těžiště výzkumu umísťují u charakteru a povahy politických stran. První tři zmíněné přístupy využívají komparativní perspektivy s cílem obecně vysvětlit vzrůstající podporu krajní pravice. Čtvrtý přístup naopak zacíljuje svůj zájem do jednotlivých národních kontextů a soustředí se na vnější vlivy úspěchu krajní pravice v jednotlivých státech. Poslední přístup se zaměřuje na ty faktory, které se týkají jednotlivých krajně pravicových politických stran, hnutí a skupin.

³ *De-Radicalisation in Egypt, Algeria, and Libya*, 2009.

odmítání legitimacy politického pluralismu. Horgan a Bradock¹ podobně definují radikalizaci jako psychologický proces postupně získávané zkušenosti s extremistickými, politickými či náboženskými ideologiemi. Kortweg² zdůrazňuje motivaci radikalismu výrazně proměnit některé společenské aspekty, v jistých případech pomocí ortodoxních nástrojů, které mohou vyústit v ohrožení demokratické struktury a jejích institucí. Tento aspekt rozvíjí svou definicí Mandel,³ který chápe radikalizaci jako zvyšující či posilující přítomnost antiliberalních prvků a hodnot ve společenském myšlení, postojích a chování, ať na úrovni jednotlivce či skupin.

Migrace

Pokud bychom měli nejprve zasadit současnou migrační vlnu do Evropy do globálního kontextu, zjistíme, že podle zprávy Mezinárodní organizace pro migraci jsou v pohybu „pouhá“ 3 % světové populace (migrace pracovní, studijní i humanitární). Pravdu je, že za posledních 25 let vzrostl počet migrantů o více jak třetinu (cca na 240 milionů), nicméně vzhledem k vzrůstajícímu počtu obyvatel planety (každou dekádu od poloviny minulého století téměř o miliardu) se podíl migrantů víceméně nemění.⁴ V letech 2010 až 2015 z globálního hlediska počet migrantů dokonce poklesl. Nejvyšší počet jsme mohli registrovat počátkem 90. let v souvislosti s novými geopolitickými změnami zejména v Ruské federaci a postsovětských republikách, balkánském regionu, střední Asii a několika subsaharských státech. Statistiky globální migrace v posledních pěti letech ukazují průměrný roční migrační tok na úrovni 7 milionů osob, což odpovídá necelé tisícině procenta obyvatel světa.⁵

Migrace na území států Evropské unie činila v letech 2010–2015 necelých 10 milionů osob. Je třeba také zohlednit emigraci ze států EU, kdy například v roce 2013 přišlo 3,4 milionu lidí, ale zároveň 2,8 milionů odešlo. Tedy „čistý přírůstek“ činil 600 tisíc osob. Evropě patří z hlediska globální emigrace druhé místo. Prvním kontinentem, ze kterého ročně odchází nejvíce lidí, je Asie a třetím je Afrika. Z té například v průběhu minulého roku migrovalo necelých 150 tisíc osob (z celkového počtu 1,3 miliardy obyvatel tohoto kontinentu), a to zejména v rámci kontinentu. Nejvíce migrantů žije ve Spojených státech amerických (necelých 50 milionů), kteří tak představují pětinu světových migrantů a 15 % americké populace.⁶ Ve vztahu k obavám části veřejnosti z islamizace České republiky je třeba zdůraznit, že nejvíce muslimů-migrantů žije v Ruské federaci (16 milionů). Například do Francie se 4,7 miliony muslimů nepřicházejí primárně lidé z islámských zemí, ale lidé ze zemí EU a Číny.⁷

Počet cizinců v České republice byl podle Policie ČR k 30. 6. 2016 480 191, což odpovídá cca 4,6 % populace republiky. Nejpočetnější menšinu tvoří občané Ukrajiny

¹ Rehabilitating the terrorists? Challenges in assessing the effectiveness of de-radicalization programs, 2010, dle SCHMID, A. P. Radicalisation, DeRadicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review 2013, s. 17-18.

² Tamtéž.

³ Tamtéž.

⁴ Global Migration Data Analysis Centre. Global Migration Trends Factsheet.

⁵ SCHROTH, J. *Co odhalují čísla o migraci*, s. 12.

⁶ K problematice mexické migrace například viz ROUČ, V. Vybrané problémy spojené s mexicko-americkou hranicí, s. 53-60.

⁷ SCHROTH, J. *Co odhalují čísla o migraci*, s. 12.

(cca 107 tis.), Slovenska (cca 104 tis.), Vietnamu (cca 54 tis.), dále desítky tisíc Němců, Poláků, Rusů.¹ Paradoxem směrem k islamofobní radikalizaci části české veřejnosti je postupný pokles migrantů z tzv. třetích států mimo EU. Za rok 2015 se do České republiky přistěhovalo 35 tisíc osob, což však představovalo roční pokles o 6,7 tisíce lidí. Nejčastějšími migranty byli Slováci a Ukrajinci. Z České republiky se naopak vystěhovalo 19 tisíc osob. Dlouhodobě pozorujeme trend, kdy počet vystěhovalých převyšuje počet přistěhovalých osob (výjimkou jsou roky 2001 a 2013).²

Ze Strategie migrační politiky České republiky vyplývá zájem státu na podpoře legální ekonomické migrace, „*která je pro stát a jeho občany přínosná tak, aby Česká republika mohla pružně reagovat na potřeby svého pracovního trhu i reflektovat dlouhodobé potřeby státu*“.³ Cizinci přicházejí do České republiky převážně za prací a za podnikáním, přičemž více jak dvě třetiny cizinců jsou zde ekonomicky aktivní a vykazují nižší míru nezaměstnanosti než majoritní populace.⁴

V centru populistické sekuritizace se drží zejména nelegální migranti, ale také humanitární migranti, kteří přicházejí do České republiky požádat o mezinárodní ochranu. Nejčastějšími žadateli o azyl byli v roce 2015 občané Ukrajiny (573), Kuby (120) a Sýrie (111). Právo azylu bylo přiznáno 52 cizincům z celkového počtu 1 118 řízení za rok 2015.⁵ Za rok 2016 (do srpna) bylo řešeno 1 019 žádostí, z čehož byl azyl udělen 134 osobám a doplňková mezinárodní ochrana 235 osobám. Nejčastější státní příslušnost žadatelů o mezinárodní ochranu byla Ukrajina, Irák, Čína, Kuba, Sýrie, Vietnam, Arménie, Ruská federace, Gruzie a Afghánistán.⁶ K 10. 11. 2016 se v přijímacích a pobytových střediscích Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra nacházelo 349 osob (155 mužů, 134 žen a 60 dětí) a v integračních střediscích 83 osob. Nejčastější státní příslušnost osob v uvedených typech středisek je Ukrajina, Čína, Irák a Kuba.⁷ Mezi státy s nejpočetnější uprchlickou populací patří v současnosti Turecko (cca 2,5 mil.), Pákistán (cca 1,8 mil.), dále Etiopie, Jordánsko a Libanon.

Ve vztahu k problému nelegální migrace je třeba zdůraznit, že celosvětově je jejich počet odhadován na cca 50 milionů, tedy „pouhých“ 0,7 % globální populace. Nejvíce jsou tímto jevem postiženy Spojené státy americké (cca 12 mil. osob). V Evropě se jejich podíl na celkové populaci odhaduje mezi 0,38 - 0,77 %.⁸ Jedním z mýtů české veřejnosti je přesvědčení, že většina nelegálních migrantů jsou žadatelé o azyl. Většina nelegálně setrvávajících osob cizí státní příslušnosti na našem území jsou osoby, které původně přišly legální cestou, ale zůstávají na území republiky po vypršení povolení k pobytu. Z policejních statistik vyplývá, že bylo od začátku tohoto roku (do 30. 9. 2016) zadrženo 4 146 osob při nelegální migraci na území České

¹ Ředitelství služby cizinecké policie. Cizinci podle typu pobytu, pohlaví a státního občanství - k 30. 6. 2016.

² SCHROTH, J. *Co odhalují čísla o migraci*, s. 12.

³ Ministerstvo vnitra České republiky. *Strategie migrační politiky ČR*, s. 2.

⁴ SCHROTH, J. *Co odhalují čísla o migraci*, s. 12.

⁵ Ministerstvo vnitra České republiky. *Mezinárodní ochrana v České republice. Měsíční statistický přehled. Říjen 2015.*

⁶ Ministerstvo vnitra České republiky. *Mezinárodní ochrana v České republice. Měsíční statistický přehled. Srpen 2016*, s. 2-4.

⁷ Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra. *Statistiky ubytovaných klientů k 10. 11. 2016.*

⁸ SCHROTH, J. *Co odhalují čísla o migraci*, s. 13.

republiky. Ve srovnání se stejným obdobím roku 2015 došlo k výraznému poklesu (o 42,4 %). Z celkového počtu zjištěných osob bylo téměř 96 % zadrženo z důvodu nelegálního pobytu a zbývající 4 % představovaly osoby zadržené při pokusu o nelegální přechod přes vnější schengenskou hranici ČR (mezinárodní letiště). Nejčastější státní příslušností nelegálních migrantů je Ukrajina, Kuvajt, Rusko, Vietnam a Afghánistán.^{1,2}

Byť nepatří Česká republika k centrálním státům nelegální migrace, sehrává nemalou úlohu v padělání a pozměňování osobních dokladů. Z Koncepce boje proti organizovanému zločinu na léta 2014–2017 vyplývá, že „celkově bylo v roce 2013 na území České republiky zjištěno 2 475 neregulérních dokladů, z toho bylo 96 dokladů třetích zemí (ostatní doklady byly států Evropské unie). Tyto doklady jsou nejčastěji využívány k nelegální migraci, páchání podvodů, vytváření falešných identit pro osoby v pátrání, pro osoby podezřelé z trestné činnosti či pro osoby podezřelé z mezinárodního terorismu“.³

Organizovaná trestná činnost se dle národnosti v období mezi lety 2010 a 2014 sice většinou koncentrovala u české majority (73 %), nicméně zastoupení trestné činnosti cizinců bylo nezanedbatelné (27 %). Druhou nejčastěji stíhanou skupinu tvořili (12 %) občané Vietnamské socialistické republiky, následovaní občany (4 %) Slovenské republiky. Dále se na trestných činech spáchaných v organizované skupině podíleli nejvíce občané Bulharska, Ukrajiny, Rumunska, Ruska, Polska, Nigérie, Nigeru a států bývalé Jugoslávie. V období od 1. ledna 2010 do 30. června 2014 bylo celkem stíháno 1 785 osob.⁴

K nejvýznamnějším cizineckým organizovaným zločineckým skupinám působícím na území České republiky patří skupiny ruskojazyčné a asijské. Nezanedbatelný význam sehrávají také skupiny albánské, nigerijské, rumunské a bulharské. „Většina skupin má silné vazby na zahraničí, přičemž v některých případech tvoří nedílnou součást nadnárodních kriminálních uskupení. Mnohé skupiny, ač mají „základnu“ na území České republiky, páchají trestnou činnost na celém území střední Evropy. Je nutné zmínit, že pokračuje trend internacionalizace zločineckých skupin, které jsou stále častěji národnostně smíšené - a to jak v rámci regionální příslušnosti (např. u tzv. „ruskojazyčných skupin“), tak v rámci spolupráce českých občanů s cizinci“.⁵

¹ Policie ČR. Služba cizinecké policie. Nelegální migrace za období od ledna do září 2016.

² „Během období do konce srpna 2016 bylo policiisty řešeno celkem 35 osob napomáhajících k nelegální migraci. Ve srovnání s minulým rokem došlo k výraznému snížení počtu, a to o 87 osob (tj. – 71,3%). Důvodem poklesu je zejména nízký počet tranzitní nelegální migrace a tím minimální počet zjištěných převaděčů. Jednalo se především o občany České republiky (22 osob), dále Ukrajiny (6 osob) a Vietnamu (2 osoby). V porovnání s rokem 2014, kdy hlavní formou napomáhání bylo nelegální překročení hranice, převládaly letos účelové sňatky (10 případů), účelová otcovství (9 případů). Dále se jednalo v 8 případech o nelegální překročení hranice, obstarání falešných potvrzení k pobytu (6 případů) a účelová pozvání (2 případy)“ shrnuje Jindřiška P. Kaminská z Policie ČR - Služba cizinecké policie.

³ Ministerstvo vnitra České republiky. Koncepce boje proti organizovanému zločinu na léta 2014 – 2017, s. 17.

⁴ Tamtéž, s. 10.

⁵ Ministerstvo vnitra České republiky. Koncepce boje proti organizovanému zločinu na léta 2014 – 2017, s. 12.

Migrační a integrační politika státu

S ohledem na problematiku radikalismu a extremismu cizinců Česká republika nepřijala prozatím žádnou zvláštní strategii v oblasti radikalizace a rekrutace. Tato hrozba je koncepčně pokryta protiteroristickou strategií (2013), která vymezuje 5 klíčových oblastí, z nichž jedna je zaměřena na prevenci radikalizace a rekrutace k teroristickým strukturám.¹ „Veškeré kroky v oblasti prevence radikalizace členů přistěhovaleckých komunit a jejich příklonu k terorismu je třeba činit ruku v ruce s kroky proti „domácímu“ extremismu, rasismu a xenofobii, respektive vzdělávacími a osvětovými aktivitami pro nejširší veřejnost. Této problematice se aktuálně věnují i aktivity, související s plněním vládní „Koncepce boje proti extremismu“, která je každoročně aktualizována a vyhodnocována. Je nezbytné konstatovat, že na území České republiky nebyla doposud zaznamenána ani prokázána spojitost mezi „domácím“ extremismem a radikalizací přistěhovaleckých komunit“.²

K dalším klíčovými koncepčními dokumentům patří Strategie migrační politiky České republiky (2015), která vedle bezpečnosti státu formuluje priority vlády v oblasti integrace cizinců, nelegální migrace a návratové politiky, mezinárodní ochrany, vnější dimenze migrace, volného pohybu osob v rámci EU a schengenského prostoru, legální migrace a mezinárodních závazků České republiky v oblasti migrace.³ Ze Strategie migrační politiky České republiky vyplývá zájem státu na podpoře legální ekonomické migrace, „která je pro stát a jeho občany přínosná tak, aby Česká republika mohla pružně reagovat na potřeby svého pracovního trhu i reflektovat dlouhodobé potřeby státu“.^{4,5}

V tomto ohledu stát zahájil nový migrační projekt s názvem Zvláštní postupy pro vysoce kvalifikované zaměstnance z Ukrajiny, zaměřený na státní příslušníky, kteří budou v České republice vykonávat vysoce kvalifikované profese v oblasti výroby, služeb a veřejném sektoru. Účastníci tohoto programu mají prioritní přístup na zastupitelských úřadech při podávání žádosti o zaměstnaneckou kartu či modrou kartu.⁶ Legální migrace je tedy ze strany vlády České republiky žádoucí a je úzce provázána s integrační politikou, jejíž principy jsou zakotveny v Koncepti integrace cizinců na území České republiky. Důraz přístupu k integraci cizinců je položen na spolupráci s regionální a lokální veřejnou správou a na síti vládních a nevládních

¹ Ministerstvo vnitra České republiky. Strategie České republiky pro boj s terorismem od r. 2013, s. 1.

² Tamtéž, s. 26.

³ Ministerstvo vnitra České republiky. Strategie migrační politiky ČR.

⁴ Tamtéž, s. 2.

⁵ Na českém pracovním trhu dochází k míjení se poptávky s nabídkou, zejména u mladých lidí, kteří disponují nevhodným vzděláním, nechotou manuálně pracovat či se stěhovat za prací. Přestože má Česká republika rekordně nízkou nezaměstnanost (105 000 potřebných míst), více jak 430 000 lidí je registrováno na Úřadech práce. Na trhu chybějí mladí lidé, kteří odcházejí za lepším finančním ohodnocením do zahraničí (o práci v zahraničí uvažuje každý 4. Čech ve věku 18-24) a chybějí i řemeslnické, dělnické, programátorské či technologické profese (KŘEŠNÍČKA, J. Nejlepší čas říct si o vyšší plat, s. 55).

⁶ České národní kontaktní místo Evropské migrační sítě. EMN výroční zpráva 2015 o politice v oblasti azylu a migrace. Česká republika, s. 7.

subjektů na podporu integrace.¹ Nástrojem podpory integrace na regionální úrovni je síť Center na podporu integrace cizinců, která pokrývá 13 krajů. Na lokální úrovni klíčový nástroj integrace představují projekty obcí. Ve spolupráci s nestátními organizacemi dochází k posilování asistence cizincům (spolupráce s interkulturními asistenty a tlumočníky).²

Ministerstvo vnitra České republiky systematicky monitoruje a vyhodnocuje situaci a postavení cizinců na území republiky a vzájemných vztahů na lokální, regionální i celostátní úrovni. Tento monitoring je založen zejména na situačních analýzách závěrečných zpráv projektů obcí i projektů nevládních neziskových organizací dotovaných Ministerstvem vnitra ČR a také na pravidelném čtvrtletním hodnocení situace Center na podporu integrace cizinců.³ Monitoring situace cizinců může sloužit jako jistý systém včasného varování a následně jako podnět k adekvátnímu řešení problémů v přímé spolupráci s místními samosprávami, Úřady práce, zaměstnavateli a neziskovými organizacemi.

V roce 2015 byl také vládou schválen nový koncept Státního integračního programu. Cizincům při jejich integraci napomáhá řada nestátních neziskových organizací, kterou jsou podporovány Ministerstvem vnitra. Příkladem může být například organizace Slovo 21, která realizuje adaptačně-integrační kurzy s názvem „Vítejte v české republice“. Vedle „klasických“ cizinců žijících na území republiky se novou cílovou skupinou posledního roku stávají držitelé mezinárodní ochrany. U těchto účastníků kurzů se lektori zaměřují ve větším rozsahu na předání informací o fungování českých úřadů, politickém systému a jeho zákonech, o české kultuře, zvycích a tradicích.⁴

Zejména pro cizince z arabské kulturní oblasti jsou tyto adaptační kurzy přínosné, neboť dle zkušeností lektorů dokáží účastníci lépe akceptovat novou sociokulturní realitu díky srovnání kulturních, sociálních a náboženských kontextů. Tento aspekt spolupráce se ukazuje jako nesmírně důležitý zvláště u těch příchozích, kteří cítí výraznou náboženskou, sociální či kulturní předpojatost a neobjektivitu hostitelské majoritní společnosti, která může vést u nově příchozích k jejich sociální radikalizaci, pocitu odcizení, marginalizace a frustrace.⁵

Na podporu dětí a mladistvých s odlišným mateřským jazykem, kteří by rádi v České republice pokračovali ve vzdělávacím procesu v sekundárním a terciálním sektoru, se soustředí například organizace META, o.p.s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů. V souvislosti se vzděláváním je zajímavé připomenout statistiky OECD, podle kterých mají přistěhovalci v průměru vyšší vzdělání než Evropané. Například 21 % syrských migrantů mířících v období 2013-2014 do Německa mělo vysokoškolské vzdělání. Celkově se od roku 1980 do roku 2010 zdvojnásobil podíl

¹ Od roku 2014 umožňuje česká legislativa existenci vícenásobného státního občanství. V roce 2015 bylo uděleno občanství České republiky 2 620 cizincům. Nejčastěji bylo státní občanství ČR uděleno státním příslušníkům Ukrajiny (1 052), Ruské federace (317) a Vietnamu (270) (Tamtéž, s. 7).

² Tamtéž, s. 7.

³ Ministerstvo vnitra České republiky. Vyhodnocení koncepce boje proti extremismu pro rok 2015, s. 8.

⁴ ŘÍHOVÁ, Marie. Adaptačně-integrační kurzy. Vítejte v České republice, s. 10.

⁵ Tamtéž, s. 11.

vysokoškolsky vzdělaných migrantů přicházejících do rozvinutých zemí na cca 40 %, zatímco bez alespoň středoškolského vzdělání byla třetina z nich.¹

V souvislosti s přistěhovanci se v České republice často diskutuje ekonomický aspekt cizinecké migrace, a to zejména v oblasti pracovního trhu a zaměstnanosti. Důležité je připomenout, že Česká republika patří v rámci států EU ke státům s nejnižší nezaměstnaností (5 %, říjen 2016, průměr států EU 8,5 %).² Úřady práce evidovaly k 31. 10. 2016 celkem 139 063 volných pracovních míst.^{3,4} Na konci minulého roku pracovalo v České republice přes 320 tisíc cizinců, přičemž 245 tisíc bylo občany některého z členských států EU a 61 tisíc cizinců disponovalo trvalým pobytem. Z celkového počtu tak 17 tisíc pracovníků pocházelo ze zemí mimo EU.⁵ Jsou to zejména podniky a firmy ve výrobním a zpracovatelském průmyslu, které volají po zaměstnancích z tzv. třetích zemí. Důvodem je vyčerpaný „rezervoár“ pracovníků ze Slovenska, Polska, Bulharska či Rumunska, kteří v posledních letech nahrazovali zaměstnance z Ukrajiny, Mongolska, Moldavska či Vietnamu.

Například Asociace exportérů adresovala v dubnu 2016 Vládě ČR dopis s potřebou a návrhy snadnějšího nábory pracovních sil. Největší zájem projevují firmy o Ukrajince, Vietnamce, Bělorusy a Rusy. „*Nejčastější příčinou je podle firem obecně nedostatek pracovníků na trhu práce, druhým nejčastěji zmiňovaným důvodem je neochota Čechů pracovat v manuálních a dělnických profesích*“.⁶ Drtivá většina firem (84,2 %) by i proto uvítala snadnější možnost dovážet potřebnou pracovní sílu ze zahraničí.⁷ Podle závěrů Hospodářské komory ČR mají podniky aktuální poptávku po téměř 20 tisících zaměstnanců z ciziny (z tzv. třetích zemí), a to napříč obory, od výroby po služby.⁸ Statistiky ukazují, že většina cizinců „třetizemců“ je zaměstnávána v nízko a středně kvalifikovaných profesích. Často se jedná o tzv. 3D zaměstnání,⁹ o která nemají zájem čeští občané.

„O tom, že se na pracovním trhu stále nedaří propojit nabídku s poptávkou, svědčí i paradox, že v evidenci úřadů práce jsou na předních místech zaregistrovaní pomocní pracovníci ve výrobě, prodavači, řemeslníci a kvalifikovaní pracovníci ve stavebnictví či kuchaři, zatímco právě tyto profese figurují mezi těmi, které zaměstnavatelé podle nahlášených volných míst nejvíce postrádají. Vedle

¹ SCHROTH, J. *Co odhalují čísla o migraci*, s. 13.

² Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Statistiky nezaměstnanosti. Měsíční statistika nezaměstnanosti.

³ Podíl nezaměstnaných stejný nebo vyšší než republikový průměr vykazalo 33 okresů, nejvyšší byl v okresech Karviná a Most (oba 10,4 %), Ostrava-město (9,1 %), Ústí nad Labem (8,9 %), Chomutov a Bruntál (oba 8,5 %), Děčín (7,5 %), Znojmo, Sokolov a Hodonín (všichni 7,0 %). Nejnižší podíl nezaměstnaných byl zaznamenán v okresech Rychnov nad Kněžnou (1,8 %), Praha-východ (1,9 %), Jindřichův Hradec a Benešov (oba 2,6 %), Jičín (2,7 %), Mladá Boleslav a Pelhřimov (oba 2,8 %). Podíl nezaměstnaných mužů poklesl na 4,6 % a žen poklesl na 5,3 % (Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Statistiky nezaměstnanosti. Měsíční statistika nezaměstnanosti).

⁴ Tamtéž.

⁵ SCHROTH, J. *Zachrání cizinci českou ekonomiku?*, s. 4.

⁶ Asociace exportérů. Usnadněte dovoz pracovníků z ciziny, žádají vládu firmy.

⁷ Tamtéž.

⁸ SCHROTH, J. *Zachrání cizinci českou ekonomiku?*, s. 4.

⁹ *dirty* (špinavý) – *dangerous* (nebezpečný) – *demanding* (fyzicky náročný)

zmíněných profesí by měli mít velkou šanci najít zaměstnání také montážní dělníci, řidiči nákladních automobilů, autobusů a tramvají, kováři a nástrojáři, pracovníci v oblasti ochrany a ostrahy, slévači a svářeči. Odborníci problém s nedostatkem zaměstnanců vysvětlují regionálními rozdíly, velmi nízkou ochotou k dojíždění za prací nebo malou praxí u lidí, kteří se na úřadu práce hlásí“[zvýrazněno autorem].¹

Terénní šetření

Terénní šetření bylo provedeno mezi 16. a 19. 8. 2016 v Pobytovém středisku a v Integračním středisku v Havířově. Výběr vhodného střediska pro pilotní šetření před případným plošným výzkumem dalších center tohoto typu byl veden kritérii početnosti aktuálně ubytovaných klientů, kombinací pobytového i integračního střediska v jedné lokalitě a existencí tzv. integračních bytů mimo zařízení Správy uprchlických zařízení MV. Šetření mělo za cíl pomocí dotazníků zjistit sociální profil žadatelů o mezinárodní ochranu (pobytové středisko) a azylantů (integrační středisko). Dotazníky měly 14 otázek (3 otevřené, 11 uzavřených výběrových), které sledovaly základní sociální charakteristiky respondentů (pohlaví, věk, stav, země původu, vzdělání, velikost sídla původu, profese v zemi původu, délka pobytu ve středisku, zaměstnání v ČR, náboženské vyznání, míru zvládnutí Českého jazyka, spokojenost s pobytem ve středisku a přístupem zaměstnanců, a v neposlední řadě důvody opuštění země původu a vnímání možných překážek začlenění do české společnosti).

Jedním ze základních předpokladů šetření byla nízká míra participace klientů středisek, a to vzhledem k pilotnímu charakteru samotného šetření a také vzhledem k přirozené nedůvěře a obavám klientů z možných důsledků zapojení se do ankety na průběh azylového řízení. Tyto předpoklady se potvrdily.

Dalším omezením vyhodnocování byl ne vždy kompletně vyplněný dotazník (pouze v několika případech). Tedy v některých otázkách dotazníku nemusel každý z respondentů vyplnit všechny nabízené otázky, což může mít vliv na drobné početní nepřesnosti v níže uváděném vyhodnocování některých aspektů v absolutních číslech ve vztahu k celkovému počtu zúčastněných respondentů. Dotazníky byly vyhotoveny ve třech jazykových mutacích (české, anglické a ruské). V závislosti na situačních podmínkách (vyplňování dotazníku v prostorách bytů, střediska atp.) a za asistence sociálního pracovníka byl každému oslovenému respondentovi vysvětlen účel jeho případné participace na výzkumu a po jeho souhlasu s asistencí či bez vyplnění dotazník.

Ve sledovaném období bylo v pobytovém středisku ubytováno 53 osob, z nichž se dobrovolného dotazníkového průzkumu účastnilo 18, což představuje 34 % vypovídací hodnotu. Nicméně i tato omezená zpětná vazba nám může nabídnout informace o povaze části klientů, kteří žádají v České republice o mezinárodní ochranu v rámci jedné případové skupiny, tedy vybraného zařízení SUZ.

Z 18 osob se účastnilo dotazníkového šetření 10 klientů čínské národnosti a 8 ukrajinské národnosti. Převažovaly ženy nad muži (13/5), nejčastěji ve věkové kategorii 18–25 a 26–50. V 8 případech se jednalo o svobodné a bezdětné osoby, ve 2 případech o ženaté/vdané, v 6 případech o ženaté/vdané s dětmi a ve 2 případech o svobodné s dětmi. Respondenti pobytového střediska pocházejí vesměs z velkých

¹ SCHROTH, J. *Zachrání cizinci českou ekonomiku?*, s. 4.

aglomerací (po 3 klientech z měst mezi 2 tis. a 10 tis. obyv., mezi 10 tis. a 100 tis. obyv. a mezi 100 tis. a 1 mil. obyv.). 6 klientů uvedlo velikost města do 2 tis. obyvatel a jeden nad 1 milion. Vzdělání klientů bylo dotazníkovým šetřením paritně rozděleno mezi středoškolské a vysokoškolské v poměru 7:7, vyučen uvedli 3 klienti a základním vzděláním disponoval jediný respondent.

Jednotlivé profese respondentů v zemi původu bychom mohli zařadit do kategorií služby, administrativa, vzdělávání, výroba. Jednalo se například o zástupce obchodního ředitele, ekonomistu, manažera, mistra vrtné věže, svářeče, učitele, prodavačku, číšnici, studenta, úředníka či dělnici. Délka strávená v pobytovém středisku se nejčastěji pohybovala mezi 7 a 9 měsíci. Mezi nejčastějšími důvody podání žádosti o mezinárodní ochranu v České republice je ohrožení života, válečný konflikt, politická, ekonomická a vojenská nestabilita. Náboženská skladba klientů byla různorodá (5 vyznání křesťanské, 1 protestantské, 1 řecko-ortodoxní, 1 katolické, 3 pravoslavné a 4 respondenti využili možnosti označení „jiné“). Ve vztahu k Českému jazyku respondenti vyjadřovali paritně jeho dobré (8) a obtížné (7) zvládnutí, 2 klienti uvedli, že jej zvládají velmi dobře. Žádný neuvedl možnost nezvládnutí jazyka. Drtivá většina byla s pobytem ve středisku spokojena, pouze 4 klienti vyjádřili neutrální stanovisko. Podobné vyznění vychází v oblasti vnímání možných překážek v začleňování klienta do majoritní společnosti. Většina respondentů nespatřuje žádné bariéry své integrace, přesto 3 klienti označili možnost „jiné zvyky a tradice“, 2 klienti „jiný styl odívání“ a 1 „jazyk“. Poslední oblastí vyhodnocování byl přístup zaměstnanců střediska, který byl hodnocen na škále 1-5, vesměs většinou stupni 1 a 2.

Klientů integračního centra, tedy osob s udělenou mezinárodní ochranou, pobývalo v tzv. integračních bytech na předměstí Havířova ve sledovaném období 33. Dotazníkového šetření se účastnilo 16 osob, tedy cca 48 % klientů. Zde byla národnostní skladba respondentů pestřejší, kdy dominovali občané Iráku (7), občané Ukrajiny (4), Kazachstánu (2), Běloruska (2) a Afganistánu (1). Opět převažovaly ženy, byť mírně (9:7). Hlavní věkovou kategorií představovaly osoby mezi 26 a 50 lety věku (10), pouze 2 respondenti se zařadili do kategorie 18-25 a dva do kategorie 51 a více. Z velké části (9 klientů) se jednalo o ženaté/vdané osoby s nezletilými dětmi, 3 osoby svobodné a jednu osobu sezdanou. Většina klientů pochází z aglomerací s počtem obyvatel nad 1 milion (11 osob), dále po dvou osobách z aglomerací mezi 100 tis. obyv. a 1 mil. a z aglomerací mezi 10 tis. a 100 tis. obyv. Obdobně jako u klientů v pobytovém centru i zde se úroveň vzdělání paritně pohybuje mezi středoškolským a vysokoškolským v poměru 7:6. Jeden respondent uvedl vzdělání základní a jeden výuční. Obdobná pobytovému zařízení je i profesní skladba klientů integračního centra. Opět bychom mohli zaměstnání respondentů zařadit do oblasti služeb, dopravy, zdravotnictví, výroby, vzdělávání, administrativy a managementu. Jednalo se například o hotelového recepčního, armádního důstojníka, studenta, metalurga, jaderného fyzika, svářeče, učitelku, bankovního manažera, technického inženýra, úředníka či ženu v domácnosti.

Dotazník pro klienty integračního centra také obsahoval otázku, zda jsou již v České republice zaměstnáni. Drtivá většina prozatím zaměstnána nebyla, pouze dva respondenti uvedli své nové profese (svářeč a ostraha). U osob, které získaly azyl či doplňkovou mezinárodní ochranu je nasnadě důvod jejich emigrace. Největší podíl odpovědí obsahoval válečné konflikty, dále pak jen výjimečně náboženské pronásledování a také politické důvody. Náboženské vyznání klientů bylo paritní ve

vztahu ke katolické víře a islámské víře (5:5), dále následuje pravoslavné vyznání (3) a po jednom respondentu bez vyznání a jiné vyznání. Většina respondentů zvládala dle vlastního hodnocení Český jazyk dobře (9), dva respondenti „s obtížemi“ a dva „vůbec“. Jeden klient hodnotil svou Češtinu „velmi dobře“, což bylo v dotazníku nejlepší hodnocení. Podobně jako u klientů pobytového centra i tito klienti v drtivé většině hodnotili spokojenost i s integračním programem nejlepším stupněm „spokojen“. Nicméně v oblasti vnímání možných překážek v začleňování klienta do majoritní společnosti se objevilo více (u více jak poloviny dotazovaných) a různých aspektů vnímaných potenciálních bariér. Ty z celkových 18 respondentů vnímá 13 z nich. Patří mezi ně barva pleti (2 respondenti), jiný styl odívání (2 respondenti), jiné zvyky a tradice (1 respondent), jiné stravování (1 respondent), náboženství (1 respondent), jazyk (5 respondentů) a xenofobie české majority ztělesněná v českých islamofobních hnutích (1 respondent). Posledním aspektem šetření byla spokojenost klientů s přístupem zaměstnanců integračního centra, kteří byli vyhodnoceni jednoznačně výborně.

Závěr

Začleňování přistěhovalců do majoritní společnosti je komplexním jevem, který může probíhat různými rychlostmi a mít různé podoby v jednotlivých sférách života cizince. Ron Lesthaeghe¹ představil na základě výzkumu muslimských společenství v Belgii čtyři možné výsledné typy začlenění na základě různé míry „zachované etnicity“ a začlenění do „společnosti“. Jedná se o marginalizaci, separaci, asimilaci a integraci. Při **marginalizaci** dochází k opouštění vlastní etnické identity, aniž dochází k začleňování do majoritní společnosti. **Asimilace** také vede k opuštění vlastní etnicity, ale je doprovázena společenským začleňováním. **Separace** se vyznačuje záměrným a vědomým odmítáním přijímající společnosti (nebo jen části některých zvyků) a silným důrazem na vlastní etnicitu. **Integrace** pak představuje určitý kompromis, ve kterém dochází k vyváženému zachování si vlastní etnické identity a sloučení s majoritní společností.

Rezervovaně či přímo odmítavě se staví vůči „dovozu levné pracovní síly“ nejen odborové organizace, ale také některá ministerstva a odborníci. Připomínají trend, kterým jsou stíženi například v časech ekonomické recese právě zahraniční pracovníci. V období průběhu ekonomické krize jsou to právě oni, kteří jsou mezi prvními propouštěnými. Lucie Trlifajová z Multikulturního centra Praha upozorňuje na skutečnost, že *„cizinci pracující na nízké kvalifikovaných pozicích jsou první, kteří ztrácejí práci v době ekonomického poklesu. Zároveň vzhledem k vazbám, které si v zemi utvoří, a často díky velmi špatné ekonomické situaci v zemi původu nemají ani při ztrátě zaměstnání motivaci se vrátit (...) Pokud by se státní politiky měnily podle aktuální ekonomické poptávky, jako tomu bylo doposud, v dlouhodobém horizontu hrozí, že zde vytvoříme nové skupiny marginalizovaných obyvatel“*.² Zůstává však otázkou, jak se Česká republika bude vyrovnávat do budoucna s demografickými trendy, především s problematikou stárnutí populace a úbytkem osob v produktivním věku, pokud hodlá udržet svou hospodářskou konkurenceschopnost a prosperitu.

¹ LESTHAEGHE, R. Dimensions and Determinants of Integration-Related Attitudes Among Turkish and Moroccanmen in Belgium, s. 195-242.

² SCHROTH, J. *Obejde se česká ekonomika bez práce cizinců?*

Z rozhovorů¹ s odborníky z oblasti historie a kultury islámských zemí, politologie, arabistiky, sociální antropologie, religionistiky, diplomacie, sociologie, žurnalistiky a pedagogiky je zřejmé, že „čeští“ muslimové nepředstavují z hlediska kulturní a politické bezpečnosti výraznější problém. Důvodem je jednak početní omezenost a heterogenní struktura etnicity migrantů, ale také nízká odlišitelnost od majoritní společnosti. Odborníci se také shodují na předpokladu nízkého početního růstu muslimské komunity v České republice do budoucna, byť můžeme očekávat pomalý nárůst pracovní imigrace i z muslimských států, ale dle názorů odborníků se muslimští imigranti zřejmě nebudou odlišovat od nemuslimských imigrantů. Česká integrační politika by se tak měla soustředit na jejich postupnou integraci s respektem k zachování jejich náboženské a kulturní identity, ovšem v mezích platných zákonů hostitelského státu.

Ze strany české majority však pociťujeme přání, aby muslimové v České republice zůstali onou „neviditelnou“ menšinou, veřejně marginalizovanou, o které se toho mnoho neví. Tato tendence však může, zvláště v současném vzednutí islamofobie, přispívat k šíření nepodložených informací o radikalizaci muslimské komunity, případně o teroristickém nebezpečí. Ministerstvo vnitra České republiky identifikuje ve Zprávě o extremismu na území České republiky v roce 2015² šest hlavních bezpečnostních hrozeb a rizik.

1. Snaha extremistických uskupení štěpit a oslabovat českou společnost vytvářením antagonismů na základě etnického, náboženského, třídního a jiného klíče.
2. Zvyšování společenského napětí na základě etnického a náboženského klíče, který mobilizuje veřejnost a dochází k polarizaci majoritní společnosti a vzniku animozit mezi stoupenci různých názorových proudů.
3. Riziko výskytu radikalizovaných militantních jedinců či malých skupin, kteří mohou k prosazování svých zájmů použít násilí.
4. Absorpce radikálních, xenofobních či extremistických prvků politickým mainstreamem.
5. Vznik extremistického politického subjektu s charismatickým lídrem, který dokáže sjednotit dnes prozatím fragmentovanou extremistickou scénu a oslovit nové příznivce.
6. Vznik extremistických domobran, které vedle nelegálního ozbrojování, cílí své projevy proti určitým skupinám osob na základě etnického a náboženského klíče.

Terénní šetření, byť v omezené míře, bylo snahou o ilustrování sociálního profilu imigrantů v kontrastu s ilustracemi ze strany xenofobních a anti-imigrantských hnutí. Jedním z faktorů možné radikalizace jednotlivců a komunit přistěhovalců je sociální frustrace a marginalizace, jež plodí ten typ extremistickým skupin, ze kterých mají občané České republiky takový strach. Slovy místopředsedy Pražské muslimské obce Vladimíra Sáňky: „*Ze strany muslimů je třeba, abychom se neizolovali a stavěli se pozitivně k integraci. Jednoduše se stýkat s nemuslimy, komunikovat s úřady, se*

¹ POLONSKÝ, F., NOVOTNÝ, J. Islám a jeho interpretace v Česku a na Slovensku: kvalitativní šetření mezi experty, s. 266.

² Ministerstvo vnitra České republiky. Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2015, s. 8-9.

státem, být prospěšní, otevření, nemyslet jen na vlastní problémy, ale zapojovat se jako každý občan, to je cesta, jak se integrovat.¹

Negativní vztah etnické majority k muslimům je založen především na předsudcích.² Pokud by se však prokázalo aktivní působení islamistických teroristických buněk či jednotlivců na území České republiky, výrazně by to zhoršilo mezietnické vztahy, a to nikoli pouze na úrovni latentních předsudků, ale na úrovni negativních přímých zkušeností, což by mohlo ústít do silnější radikalizace obou komunit. Hlavním úkolem vlády je tedy do budoucna eliminovat faktory, které by mohly směřovat ke společenské radikalizaci ve vztahu k muslimské komunitě na území republiky, ale také faktory radikalizující českou muslimskou komunitu. Vedle vzdělávací a osvětové kampaně, je to zejména úloha Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace, které vyhodnocují radikalizační faktory působící na muslimské komunity nejen uvnitř státu, ale také vně.

Otázka radikalizace společenské majority a minority závisí do velké míry na vzájemném aktivním dialogu, který by měl přinést prohlubování vzájemného porozumění.

Literatura

- ANASTASAKIS, O. *Extreme Right in Europe: A Comparative Study of Recent Trends* [online]. 2000 [cit. 20. 4. 2014]. Hellenic Observatory, London School of Economics and Political Science, Discussion paper no. 3. Dostupné na WWW: http://eprints.lse.ac.uk/3326/1/Extreme_Right_in_Europe.pdf
- ANASTASAKIS, O. The Politics of Extremism in Eastern Europe; A Reaction to Transition [online]. 2002 [cit. 20. 4. 2014]. *Papeles del Este, Transiciones Poscomunistas*. Departamento de Economía Aplicada I. Pabellón de 2º Curso. Universidad Complutense de Madrid. Facultad de Ciencias Económicas y Empresariales. Dostupné na WWW: <http://biblioteca.ucm.es/cee/papeles/03/02.PDF>
- ASHOUR, O., BOUCEK, C. *De-Radicalisation in Egypt, Algeria, and Libya* [online]. 2009 [cit. 2. 5. 2014]. Washington, DC, Carnegie Endowment for International Peace, 16 April. Dostupné na WWW: <http://carnegieendowment.org/2009/04/16/de-radicalization-in-egypt-algeria-and-libya/201v>
- ASOCIACE EXPORTÉRŮ. *Usnadněte dovoz pracovníků z ciziny, žádají vládu firmy*. [online]. 2016. [cit. 20. 11. 2016]. Dostupné na internetu: <http://www.asociaceexporteru.cz/referaty/detail/754-usnadnete-dovoz-pracovniku-z-ciziny-zadaji-vladu-firmy#&panel1-1>
- BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA. *Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2015*. [online]. 2015. [cit. 20. 11. 2016]. Dostupné na internetu:

¹ BÜRGEROVÁ, Z. Muslimská komunita v Praze a občanská společnost, s. 84-86.

² Ty se však prozatím výjimečně projevují násilně. Z celkového počtu 247 628 spáchaných trestných činů v roce 2015 představovalo 175 případů trestný čin s extremistickým podtextem, z nich bylo 5 trestných činů motivováno nenávistí k muslimům a 5 trestných činů motivovaných nenávistí k Arabům. Jednalo se zejména o trestné činy kvalifikované dle § 356 (podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod), § 352 (násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci), § 404 (projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačování práv a svobod člověka) či § 355 (hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob) (Ministerstvo vnitra České republiky. Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2015).

- BETZ, H. G. The New Politics of Resentment: Radical Right-Wing Populist Parties in Western Europe. In *Comparative Politics*, roč. 4, č. 25, 1993, s. 413-427.
- BETZ, H. G. *Radical Right-wing Populism in Western Europe*. London, Macmillan Press, 1994.
- BUZAN, BARRY, WAEVER, OLE, DE WILDE, JAAP. Bezpečnost: nový rámec pro analýzu. Brno: Centrum strategických studií, 2005.
- BÜRGEROVÁ, Z. Muslimská komunita v Praze a občanská společnost. In: ČERNÝ, K. (eds.): *Nad Evropou půlměsíc I. Muslimové v Česku a západních společnostech*. Praha: Karolinum, 2015, s. 64-93.
- ČESKÉ NÁRODNÍ KONTAKTNÍ MÍSTO EVROPSKÉ MIGRAČNÍ SÍŤE. *EMN výroční zpráva 2015 o politice v oblasti azylu a migrace. Česká republika*. [online]. 2016. Ministerstvo vnitra [cit. 20. 11. 2016]. Dostupné na internetu: http://emncz.eu/www/files/wysiwyg/MV_vz2015_final_dvoustr.pdf
- GLOBAL MIGRATION DATA ANALYSIS CENTRE. *Global Migration Trends Factsheet*. [online]. 2016. [cit. 20. 11. 2016]. Dostupné na internetu: [rtrendshttp://iomgmdac.org/global-trends-factsheet/](http://iomgmdac.org/global-trends-factsheet/)
- HORGAN, J., BRADDOCK, K. Rehabilitating the terrorists? Challenges in assessing the effectiveness of de-radicalization programs [online]. 2010 [cit. 2. 5. 2014]. In: *Terrorism and Political Violence*, 22 (2), s. 267-29. Dostupné na WWW: <http://www.start.umd.edu/sites/default/files/files/publications/Derad.pdf>
- IGNAZI, P. The Salient Counter- Revolution: Hypotheses on the Emergence of Extreme Right-Wing Parties in Europe. In: *European Journal of Political Research*, roč. 22, č. 1, 1992, s. 3-34.
- IGNAZI, P. The Crisis of Parties and the Rise of New Political Parties. In: *Party Politics*. Vol. 2, s. 549- 566, 1996.
- IGNAZI, P. *Extreme Right Parties in West Europe*. Oxford-New York, Oxford University Press, 2003.
- KAMINSKÁ, J. *Nelegální migrace za období od ledna do září 2016*. [online]. 2016. [cit. 20. 11. 2016]. Policie ČR – Služba cizinecké policie Dostupné na internetu: <http://www.policie.cz/clanek/nelegalni-migrace-za-obdobi-od-ledna-do-zari-2016.aspx>
- KARVONEN, L. The New Extreme Right-Wingers in Western Europe: Attitudes, World Views and Social Characteristics. In: MERKL, P. H., WEINBERG, L. *The Revival of Right-Wing Extremism in the Nineties*. London: Frank Cass, 1997, s. 91-110.
- KŘEŠNIČKA, J. Nejlepší čas říct si o vyšší plat. In: *Týden*. č. 51, 2015, s. 54-55.
- LESTHAEGHE, R. J.; J. SURKYN, AND I. VAN CRAENEM. Dimensions and Determinants of Integration-Related Attitudes Among Turkish and Moroccanmen in Belgium. In: LESTHAEGHE, R. J. *Communities and Generations: Turkish and Moroccan Populations in Belgium*. Brussels & The Hague, and VUB Press, 2000.
- LINZ, J.; STEPAN, A. *Problems of Democratic Transition and Consolidation*. London, The John Hopkins University Press, 1996.
- MINKENBERG, M. The Radical Right in Postsocialist Central and Eastern Europe: Comparative Observations and Interpretations. In: *East European Politics and Societies*. 2, 2002, s. 335-362.
- MINKENBERG, M. The West European Radical Right as a Collective Actor: Modeling the Impact of Cultural and Structural Variables on Party Formation and Movement Mobilization. In: *Comparative European Politics 1*. No. 2, 2003, s. 149-170.
- MINKENBERG, M. *The Radical Right in Europe: An Overview*. Gütersloh: Verlag Bertelsmann Stiftung, 2008.
- MINKENBERG, M. The radical right in Europe today: Trends and patterns in East and West. In: LANGENBACHER, N.; SCHELLENBERG, B. (ed.): *Is Europe on the „Right“ Path? Right-wing extremism and right-wing populism in Europe* [online]. 2011 [cit. 2. 5. 2014].

- Friedrich-Ebert-Stiftung, s. 37-57. Dostupné na WWW: <http://library.fes.de/pdf-files/do/08338.pdf>
- MINKENBERG, M. The European Radical Right and Xenophobia in West and East: Trends, Patterns and Challenges [online]. 2013 [cit. 4. 3. 2014]. In: MELZER, R.; SERAFIN, S. (Eds.): *RIGHT-WING IN EUROPE EXTREMISM. Country Analyses, Counter-Strategies and Labor-Market Oriented Exit Strategies*. Friedrich-Ebert-Stiftung. Projekt Gegen Rechtsextremismus, Forum Berlin, s. 9-35. Dostupné na WWW: <http://library.fes.de/pdf-files/dialog/10031.pdf>
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Strategie migrační politiky ČR* [online]. 2015. Informační servis, Zpravodajství [cit. 28. 11. 2015]. Dostupný z <http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-migracni-politiky-cr.aspx>
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Mezinárodní ochrana v České republice. Měsíční statistický přehled. Říjen 2015*. [online]. 2015. Odbor azylové a migrační politiky [cit. 28. 12. 2015]. Dostupný z <http://www.mvcr.cz/clanek/statisticke-zpravy-o-mezinarodni-ochrane-za-jednotlive-mesice-v-roce-2015.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Mezinárodní ochrana v České republice. Měsíční statistický přehled. Srpen 2016*. [online]. 2016. Odbor azylové a migrační politiky [cit. 28. 11. 2016]. Dostupný z <http://www.mvcr.cz/soubor/cs-stat-srpen-2016-pdf.aspx>
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Koncepce boje proti organizovanému zločinu na léta 2015 – 2017*. [online]. 2014. [cit. 20. 11. 2016]. Dostupné na internetu: www.mvcr.cz/.../koncepte-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-na-obdobi-let-2015-2.
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Strategie České republiky pro boj s terorismem od r. 2013*. [online]. 2013. [cit. 20. 11. 2016]. Dostupné na internetu: www.mvcr.cz/soubor/strategie-ceske-republiky-pro-boj-proti-terorismu-pdf.aspx
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Vyhodnocení koncepce boje proti extremismu pro rok 2015*. [online]. 2016. Ministerstvo vnitra. Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality [cit. 20. 11. 2016]. Dostupné na internetu: www.mvcr.cz/.../vyhodnoceni-plneni-koncepce-boje-proti-extremismu-pro-rok-2015
- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistiky nezaměstnanosti. Měsíční statistika nezaměstnanosti*. [online]. 2016. [cit. 20. 11. 2016]. Dostupné na internetu: <https://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/mes>
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2015* [online]. 2016. Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality [cit. 20. 11. 2016]. Dostupné na internetu: <http://www.mvcr.cz/clanek/vyrocni-zprava-o-extremismu-na-uzemi-ceske-republiky-v-roce-2015.aspx>
- POLICIE ČR. Služba cizinecké policie. *Nelegální migrace za období od ledna do září 2016*. [online]. 2016. [cit. 20. 11. 2016]. Dostupné na internetu: <http://www.policie.cz/clanek/nelegalni-migrace-za-obdobi-od-ledna-do-zari-2016.aspx>
- POLONSKÝ, F.; NOVOTNÝ, J. Islám a jeho interpretace v Česku a na Slovensku: kvalitativní šetření mezi experty. In: ČERNÝ, K. (eds.): *Nad Evropou půlměsíc I. Muslimové v Česku a západních společnostech*. Praha: Karolinum, 2015, s. 250-268.
- RAMET, S. P. Defining the Radical Right. Values and Behaviors of Organized Intolerance in Post-Communist Central and Eastern Europe. In: RAMET, S. P. (eds.): *The Radical Right in Central and Eastern Europe since 1989*. Pennsylvania: Penn State Press, 1999.
- ROUČ, V. Vybrané problémy spojené s mexicko-americkou hranicí. In: PÁNA, L., RATAJ, J. a kol. *Migrační krize a vztahy většinového obyvatelstva a menšin v současné Evropě*, 2016. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, s. 53-60.

- ŘEDITELSTVÍ SLUŽBY CIZINECKÉ POLICIE. *Cizinci podle typu pobytu, pohlaví a státního občanství - k 30. 6. 2016*. [online]. 2016. [cit. 20. 11. 2016]. Dostupné na internetu: https://www.czso.cz/documents/11292/45942355/1606_c01t11.pdf/a5b5a35e-3c58-4247-b47d-1c5d64a57bac?version=1.0
- ŘÍHOVÁ, M. Adaptačně-integrační kurzy. Vítejte v České republice. In: *Slovo. Bulletin pro cizince o cizincích*. 02/16. 13. ročník. SLOVO 21, s. 9-11.
- SCHROTH, J. Co odhalují čísla o migraci. In: *Slovo. Bulletin pro cizince o cizincích*. 02/16. 13. ročník. SLOVO 21, s. 4-5.
- SCHROTH, J. Zachrání cizinci českou ekonomiku? In: *Slovo. Bulletin pro cizince o cizincích*. 02/16. 13. ročník. SLOVO 21, s. 12-13.
- SCHROTH, J. *Obejde se česká ekonomika bez práce cizinců?* [online]. 2016. Blog HateFree [cit. 20. 11. 2016]. Dostupné na internetu: <http://www.hatefree.cz/bo/analyzy/1695-prace-cizinci>
- SCHMID, A. P. *Radicalisation, DeRadicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review* [online]. 2013 [cit. 2. 5. 2014]. ICCT Research Paper . The International Centre for Counter-Terrorism (ICCT) –The Hague. Dostupné na WWW: <http://www.icct.nl/download/file/ICCT-Schmid-Radicalisation-De-Radicalisation-Counter-Radicalisation-March-2013.pdf>
- SPRÁVA UPRCHLICKÝCH ZAŘÍZENÍ MINISTERSTVA VNITRA. *Statistiky ubytovaných klientů k 10. 11. 2016*. [online]. 2016. [cit. 20. 11. 2016]. Dostupné na internetu: <http://www.suz.cz/uvod/aktuality/aktualni-data/statistiky-ubytovanych-klientu/>
- TAGGART, P. New Populist Parties in Western Europe. In *West European Politics*, roč. 18, č. 1, 1995, s. 34-51.

RESUMÉ

Cílem příspěvku je představit výsledky terénního šetření po povaze sociálního profilu azylantů a žadatelů o mezinárodní ochranu ve zvolených střediscích Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra a zasadit je do kontextu současného stavu legální a nelegální migrace do České republiky, prvků státní migrační a integrační politiky, poptávky českého pracovního trhu, a v neposlední řadě také do kontextu společenské islamofobní radikalizace.

Klíčová slova: migrace, islám, sekuritizace, radikalizace, extremismus, azyl, integrace.

SUMMARY

STRNAD, Štěpán: SOCIAL PROFILE OF ASYLUM SEEKERS AND APPLICANTS FOR INTERNATIONAL PROTECTION IN THE CZECH REPUBLIC

The purpose of the article is to present terrain research results about social profile of asylum seekers and international protection applicants in the chosen centers of the Refugee Facilities Administration of the Ministry of the Interior, and to set the outputs into the context of the current situation of legal and illegal migration to the Czech Republic, features of the state migration and integration policy, demands of the Czech labor market and also social islamophobia radicalization.

Keywords: migration, Islam, securitization, radicalization, extremism, asylum, integration.